

ФІТОФТОРОЗ: ЯК БОРОТИСЯ НАРОДНИМИ МЕТОДАМИ

Через мінливість погоди на городах з'явився фітофтороз, який зменшує або майже повністю знищує урожай баболобі, томатів тощо. Отож, про хворобу та народні методи боротьби – у розмові з Михайлом Шевчуком, доктором сільськогосподарських наук, професором кафедри лісового і садово-паркового господарства біологічного факультету ВНУ ім. Лесі Українки.

10 липня 2025
Газета «Твій вибір»

– Михайле Йосиповичу, розкажіть трішки про фітофтороз.

– Це грибкове захворювання, яке уражує пасльонові культури, баклажани, перець, помідори, картоплю. В роки, коли перша половина літа є дощовою, а температура повітря часто змінюється, уражають урожай можуть сягати 85-90 відсотків. Про появу фітофторозу свідчать чорні або темно-коричневі плями на листі, стеблах, кущах і вигляді білого пухнасто-нальоту на нижньому боці листя при вологій погоді. Відбувається гниття плодів із неприємним запахом, в'янення куща, пожовтіння листя, відмирання пагонів. Важливо, що знищити урожай хвороба може буквально за півтора тижня, її спори зберігаються у ґрунті та на слинних рештках роками.

– Які є народні методи боротьби?

– Наголошу, що ці методи ефективні на ранніх стадіях ураження для профілактики, особливо якщо застосовувати їх регулярно. Отож, варто літр молочної си-

риватки розвести у трьох літрах води, додати 10 – 15 крапель йоду й обприскувати листя та стебла рослин кожні 5 – 7 днів. Бо молочнокислі бактерії пригнічують розвиток збудника хвороби, створюючи захисну плівку на листі. Гарно зарекомендував себе настій часнику, який знищує спори грибка. Потрібно 200 грамів подрібненого часнику (зубчики або листя) на десять літрів води, настоювати 24 – 48 годин, а тоді процідити. Обприскувати рослини з розрахунку два літри настою на метр квадратний щотижня. Для посилення ефекту додають десять грамів рідкого мила на десять літрів розчину. Варто використовувати і йодний розчин. Бо йод має антисептичні властивості, знищує грибок і стимулює імунітет рослин. Слід 10 – 15 крапель йоду розчинити у десяти літрах води, додати літр сироватки і обприскувати рослини щотижня: літр розчину на метр квадратний площі.

– Кажуть, гарний результат дає настій деревної золи та кропиви.

– Так, зола знижує кислотність

ґрунту, створюючи несприятливі умови для грибка, і збагачує рослини калієм. Потрібно 200 – 300 грамів золи залити десятьма літрами води, настоювати добу, процідити й поливати під корінь: літр на одну рослину або рясно обприскувати усю рослину кожні півтора тижня. Однак використовувати можна лише золу від листових порід дерев, уникаючи залишків пластику чи хімікатів. Щодо кропиви, то вона зміцнює імунітет рослин і пригнічує грибкові патогени завдяки органічним кислотам. Потрібно пів кілограма свіжої кропиви залити десятьма літрами води, настоювати протягом тижня, а тоді процідити і розбавити водою з розрахунку літр настою на десять літрів води. Слід обприскувати листя: літр розчину на метр квадратний або поливати – пів літра на рослину. Для кращого прилипання варто додати десять грамів рідкого мила.

– Які народні методи поради-те для профілактики?

– Передусім сівозмінна. Не саджайте пасльонових (томати, картоплю, перець) на одній ділянці частіше, ніж раз на три-чотири роки. Ідеальними попередниками є бобові, огірки, капуста. Поливайте рослини під корінь, уникаючи намокання листя. Використовуйте воду 20 – 22° С. Важливе значення має вентиляція: в теплицях відкривайте квартирки, забезпечуйте відстань 30 – 40 см між кущами. Видаляйте нижнє листя до першої китиці для покращення циркуляції повітря. Покривайте ґрунт соломою, тирсою чи сіном (5 – 10 см), щоб зменшити вологість і контакт із спорами грибка. Обов'язково видаляйте уражене листя, стебла чи плоди, спалюйте їх (не компостуйте). Дезинфікуйте теплиці та інструменти (одновідсотковий розчин марганцівки) після сезону.

Ксенія Фіркоvsька

Чим підживити лохину?

ҐРУНТ, У ЯКОМУ РОСТЕ ЛОХИНА, ПОТРЕБУЄ ПОСТІЙНОГО ПІДКИСНЕННЯ

Лохина – ягода не лише корисна, а й вибаглива. Вона не вибачає помилок, особливо коли йдеться про догляд і підживлення. Якщо смородина чи малина це робить винятковим чином, то лохина вимагає кислого середовища ґрунту й правильного поливу або й агнію.

Більш конкретно про підживлення у розмові з Михайлом Шевчуком, доктором сільськогосподарських наук, професором Волинського національного університету імені Лесі Українки.

– Пане Михайле, розкажіть, чому на культурі така чутлива до кислого середовища й до умов агнію?

– Як у тій, що для гарного росту й розвитку кореневої системи лохині необхідне середовище ґрунту з межа рН 4,5 – 5,5. Саме така кислотність оптимальна для розвитку специфічної ерикоидної мікрофлори, яка заспокоює необхідні поживні речовини з ґрунту. Відхилення від цих показників призводить до порушення в системі живлен-

№14 за липень 2025
Газета «Порадник господаря»

чаткових етапів до пригнічення процесу розвитку, а в подальшому – до загибелі. В такому разі необхідно скоротувати кислотність до оптимальної внесенням вапняно-кислих матеріалів і фізіологічно-лужних добрив.

Тепер щодо регулювання кислотності ґрунтового розчину при вирощуванні лохини. Тут необхідно мати на увазі, на якому субстраті її вирощують і за якого технічного. Якщо вирощування проводиться у закритих підготовлених посадковий ями з ґрунтовими сумішами за участю верхового торфу (рН 4,5 – 5,5) загальноприйнятно вносити сірку раз на чотири роки, проте слід враховувати, що її вплив на зміну кислотності ґрунту при внесенні при певних температурах (весною) через три, а восени – через шість місяців.

Окремі люди намагаються на контролі за кислотністю ґрунту при вирощуванні в контейнерах. Його особливість полягає у тому, що через часті поливання водою (як і плоди рослини використовують від 150 до 160 л води) з рН 4,5 – 7,0 проводиться часткова нейтралізація кислот-

ності підживлення при вирощуванні лохини в контейнерах. Часті поливання і дієвий дренаж призводять до вимивання поживних речовин з ґрунтового контейнера, що потребує їх поповнення внесенням мінеральних добрив. Уважальні результати досліджень вказують на те, що кількість добрив залежить від типу й дієвості рослин. Найкраще поєднувати кореневе й позакореневе внесення – чергувати підживлення під корінь із обприскуванням листової поверхні.

Гранульовані добрива вносять не під кущ, а по колу – приблизно на 15 – 20 см від основи. Після цього обов'язково проводити поливання. Ефективне внесення добрив з поливальною водою, попередньо відполюючи концентрований розчин, з подальшим розведенням водою. Тут важлива оптимальна концентрація вмісту елементів харчування у поливній воді в межах 0,02 – 0,03%. Якщо в рослинних лохині слабкий річний приріст (оптимальний не менше як 30 см), вносять додатково сульфат амонію, але якого не значать за гіршістю, зазначивши на 20 – 25 г/л/л.

– Як впливають методи?

– Тут треба бути дуже обережним. Дієвіший до складу «додаток» замість «ґрунту» можуть бути корисні, але за умови, якщо доповнюють

Загальноприйнятно, що при вирощуванні лохини у ґрунті сир-

5 СЕКРЕТІВ, ЯК ЗБЕРЕГТИ БУРЯК СВІЖИМ

Досвідчені господині добре знають, що зберегти столовий буряк до весни, аби він залишався свіжим і соковитим, – справа цілком реальна.

– Ідеальна температура для зберігання овочів становить від 2 до 5° С, – наголошує Михайло Шевчук, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри лісового і садово-паркового господарства біологічного факультету Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Це означає, що для тривалого зберігання підходять: льох або підвал з хорошою вентиляцією; холодильник для невеликих обсягів коренеплодів. Щодо зберігання цього овочу в погребі, то можна використати контейнер – на дно якого слід насипати шар піску завтовшки

№ 1. В січні 2025
Газета «Сімейний порадник»

два-три сантиметри. Річ у тім, що пісок підтримує оптимальну вологість і захищає буряк від гниття. Також столовий буряк можна накрити гілками ялівцю, який вбереже від шкідників та цвілі.

Закладаючи буряк на зберігання у холодильник, кожен коренеплід варто загорнути в паперовий рушник, який вбиратиме зайву вологу і запобігатиме гниттю.

І смачно, і корисно

ГОРОХ НАЛЕЖИТЬ ДО НЕВИБАГЛИВИХ КУЛЬТУР, І ВИРОЩУВАТИ ЙОГО ПРОСТО

Однак, щоб дочекатися рясного врожаю, треба знати певні правила і дотримувати їх. Докладніше розповість Михайло Шевчук, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри біологічного факультету Волинського національного університету.

— Які особливості підготовки городу до вирощування цієї культури?

— Передусім треба пам'ятати, що ділянка має бути гарно освітлена. Нестача світла не лише знижує урожайність, але й погіршує смак гороху. Важливо враховувати попередників — найкраще, коли це капуста, пасльонові, огірки, гарбузи, кабачки. Натомість бобові як попередники для

гороху не підходять. Ідеально коли ґрунт легкий, добре дренований. Восени слід глибоко перекопати ділянку і внести перегній або компост з розрахунку 5 — 8 кілограмів на квадратний метр, 20 грамів калійної солі і 10 грамів суперфосфату. Щодо добрив, то їх надлишок сприяє надмірному нарощуванню зеленої маси, а не плодів.

— Коли і як висівати насіння?

— Ще наші предки радили: горох сій у грязь, тоді будеш князь. І справді, його висівають одним із перших, оскільки насіння проростає при температурі +3 градуси. Щоправда, для рівномірних сходів має бути +10...+12 градусів. Тому висівають насіння тоді, коли ґрунт досить добре прогріється.

Щоб поліпшити проростання, варто замочити насіння в чистой воді кімнатної температури на 12 — 16 годин. При цьому кожні три години воду замінюють на свіжу. Раджу висівати з інтервалом кожні десять днів

№ 3 за березень 2025
Газета «Порадник господаря»

аж до кінця травня, аби якомога довше споживати свіжий горох. Якщо ґрунт глинистий і важкий, то висівати насіння слід на глибину 3 — 4 сантиметри, а якщо піщаний — то 5 — 6 сантиметрів. Відстань між горошинами в рядку має становити приблизно 5 сантиметрів для низькорослого гороху і 10 — для високорослого. Відстань між рядками має бути 50 — 60 сантиметрів.

— Поділіться секретами догляду за сходами.

— Після появи сходів ґрунт розпушують і прополюють. Розпушення забезпечить доступ кисню до кореневої системи, активізує її ріст і розвиток. Коли горох виросте до 15 — 20 сантиметрів, його підгортають і заводять на заздалегідь підготовлену шпалеру, вберігаючи від вилягання. Завдяки кореневій системі, яка проникає до півтора метра углиб, короткочасну посуху рослини гороху переносять непогано. Однак у

тривалу спеку ділянку слід полити, бо рослини почнуть в'янути, скидати суцвіття і передчасно старіти.

— Чи треба вносити добрива і як боротися із шкідниками?

Щоб поліпшити цвітіння і зав'язування бобів, під перекопування ґрунту вносять мінеральні добрива, які містять фосфор та калій. Щодо шкідників, то найнебезпечніша листовійка, метелики якої в період цвітіння відкладають яйця, і личинки, що з'являються згодом, можуть відчутно зменшити врожай. Отож треба подрібнити 30 грамів часнику і залити 10 літрами води. Настояти добу й обробити рослини після появи гусениць. З борошністою рососою борються фунгіцидами.

У разі появи вірусної мозаїки уражені рослини слід видалити, а ґрунт, де вони росли, полити насиченим розчином марганцівки.

Олеся МАКСИМЕЦЬ

МОРКВА: СЕКРЕТИ ПРАВИЛЬНОГО ЗБЕРІГАННЯ ДО ВЕСНИ

● Нині господині активно вибирають урожай моркви. І закладають на зимове зберігання. А, щоб коренеплоди гарно зберігалися до весни, слід врахувати чимало нюансів.

— Лежкість великою мірою залежить від сорту, — стверджує Михайло Шевчук, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри лісового і садово-паркового господарства біологічного факультету ВНУ ім. Лесі Українки. — Окрім цього, важливо вчасно вибрати коренеплоди з городу. Про те, що час це робити, свідчить пожовтіння нижніх листочків. Лежкості сприяють і калійно-фосфорні добрива. Вони пришвидшують визрівання і зміцнюють стійкість до ураження захворюваннями. Натомість надлишок азотних добрив сповільнює дозрівання коренеплодів і зменшує природні захисні властивості.

Вчений наголошує, що вибирати врожай треба в погожий, теплий день. Обтрусивши землю, корене-

№ 41 за 10-16 жовтня 2024
Газета «Твій вибір»

плоди можна закладати на зимове зберігання. Традиційно цей овоч зберігають насипом у звичайних погребках, підвалах, які не промерзають в холодну пору. Температура має становити до +5, бо коли стане вищою, то морква почне проростати. Вологість повітря повинна бути в межах 90 – 95 відсотків. Однак найкраще зберігати коренеплоди в ящиках зі злегка зволуженим піском — на десять кілограмів піску достатньо одного літра води. Хочу наголосити, що бажано кожного року брати свіжий пісок. Або ж ретельно просушити той, який був у ви-

користанні. Також можна зберігати у свіжій тирсі, в лушпунці, яку, як і тирсу, яку використовували для виготовлення цегли, можна використовувати як ізоляцію. Антибактеріальні властивості має і мох сфагнум. Він гарно зберігає вологу. Як варіант — можна розвести в порошок 250 грамів крейди і ретельно обпудрити нею десять кілограмів моркви. Адаже крейда створює на поверхні коренеплодів лужне середовище, яке вбереже їх від хвороб і гниття.

Багато хто зберігає урожай у глиняному «одязі». Для цього слід розве-

сти глину з водою до консистенції сметани і на декілька хвилин опустити моркву. Тоді її акуратно розкласти, аби глина висохла. Після цього моркву можна зберігати в ящиках або ж пересипати тирсою.

— Можна зберігати моркву в холодильнику, в закритому балоні квартири, — зазначає науковець. — Однак потрібні загорнути спершу в паперовий пакет, а тоді покласти в поліетиленові і щільно зав'язати. Натурально не можна зберігати моркву із яблуками, бо за рахунок етилену який виділяють яблука, втрачати смакові властивості моркви.

Спілкувалася Ксенія Фірковська
Фото автора

8

ПОРАДНИК
ГОСПОДАРЯ

ЗАПИТАЙ ПРО ВСЕ

Чому не врожаїть

№ 2. За лютий 2025
Газета «Порадник господаря»

“Шановна редакція! Ми пенсіонери. Років десять тому придбали чотири кущі сортового фундука (два сорти). Кущі виростили високі. Після п'яти років двічі вродили та вже три роки квітнуть, зав'язуються, але врожаю немає. Просимо пояснити причину цього, сказати, що робити”.

Олександр Бакалець, Івачків хутір,
Рівненська обл.

1. Невалежне місце садіння

Культуру треба висаджувати на сонячному місці, захищеному від протягів. Ідеально — з південного боку від будівель або стін. Фундук не почне плодоносити, якщо росте в тіні інших дерев, будинків, огорожі або комори.

2. Неправильний вибір сорту

Урожай фундука дуже залежить від клімату. Багато сортів не переносить приморозків і різкого похолодання. Через такий стрес горіх може втратити квіткові бруньки. Тому, обираючи сорт, обов'язково цікавтеся, якими властивостями він володіє та чи підходить саме для вашого регіону.

3. Низька самоплідність ліщини

Якщо у вашому в саду росте лише кілька кущів ліщини, то ймовірність запилення і плодоношення невелика. Щоб виростити гарний врожай, треба мати кілька

рішки, треба регулярно поливати кущі, починаючи з травня. Зрошення припиняють наприкінці літа, даючи горіхам достигнути, а кущу підготуватися до зимівлі.

6. Неправильний догляд

Фундук може не рости через передозування азотними добривами. Надлишок азоту стимулює активний приріст зеленої маси на шкоду цвітіння.

Важливо не ігнорувати проріджування внутрішньої частини куща. Дуже густа крона перешкоджає

Особливості зберігання капусти

Про особливості зберігання різних видів капусти в розмові з Михайлом Шевчуком, доктором сільськогосподарських наук, професором кафедри лісового і садово-паркового господарства біологічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки.

— Пане Михайле, чи є справді вимоги для зберігання різних видів цього овочу?
— Безумовно! Адже вони мають різний термін дозрівання, відтак і вимоги до температу-

ри повітря, вологості, способів зберігання. Хоча наголоси-ти, що при зберіганні капусти потрібно систематично переглядати, аби за появи ознак гниття та хворобчасно видаляти уражені.

— Найпопулярніша білоголова капуста. Як її зберігати?
— Передусім слід відібрати головки сортів пізньостиглої білоголової капусти, які характеризуються гарними показниками лежкості. Приміщення для зберігання має бути гарно вентильованим, з оптимальною вологістю 90—95 відсотків при температурі від 0 до

+1,5°C. Головки на закладан-

ні повинні бути сухими. Пеле-

й стояти на підставі, забезпечуючи гарну вентиляцію. Капуста гарно зберігається і у підвищеному стані — для цього головки викопують з корінням, підвішуючи корінням дотори. Хочу наголосити, що при такому способі зберігання верхні листочки видаляти не варто, адже вони, підсихаючи, будуть захищати головку від псування. Як варіант можна обрізати качани, покласти головки в ємкість так, аби не торкалася одна одної, та повністю засипати піском, або кожен капустину обгорнути папером і поскла-

дати в ящики або на стелажі.

— А як порадище закладати на зберігання цвітну капусту?
— Передусім вибрати пізньозрілу капусту з щільними й щирими суцвіттями. Бо коли суцвіття стали відокремлюватися одне від одного, це ознака того, що капуста перезріла й для тривалого зберігання не придатна. Вологість має становити 85—96 відсотків, температура повітря 0—6 градусів. Найкраще її зберігати в морозильній камері, де вона протягом року не втрачає своїх смакових якостей. За-кладати можна як сирю, так і трішки провареною. Для зберігання у холодильнику капустину обгортають папером, тоді харчовою плівкою. Однак термін такого зберігання недовгий — лише 10—14 дб.

Олена МАКСИМЕНЦЬ

№ 12. за грудень 2024

Газета «Порадник господаря»

Закладіть собі садочкик...

■ ДЛЯ ПРИСАДИБНОГО САДІВНИЦТВА ВАРТО ОБРАТИ НАПІВКАРЛИКОВІ ПІДСЦЕПИ

Нині можна почути чимало порад щодо вирощування плодих культур. Проте дуже часто рекомендації від різних авторів суперечать одні одним і прийняти на їх основі правильне рішення буває непросто, а часом і неможливо.

Приміром традиційне й органічне садівництво та аглінація як вид бізнесу стрімко набуває популярності. Особливо за останні декілька років, коли виробники стали активно використовувати можливість експорту продукції.

Чітко окреслилася і одна з основних проблем — брак досвідчених агрономів-садівників зі знанням сучасних технологій вирощування й практичним досвідом роботи, що часто призводить до помилок, які важко й дорого виправити.

Перевиробництво деяких культур буде спонукати виробників до глибшої переробки продукції — заморожування, сушіння, сублімації, виготовлення сидру, чипсів, джемів, конфітур та ін.

Серед садівників-аматорів за-

находилися до землі або й зовсім ламаються у місці щеплення. Брак достовірної інформації про підстави, сорти та призначення породжує такий стан справ. Без сучасних фахових знань, практичних умів, досвіду, вкладення фінансів і технічних можливостей створити на присадибній ділянці високорпродуктивний карликовий сад не просто і, вкрайово, викладене, — неможливо.

ЗАХИЩАЄМО ВРОЖАЙ

Багато запитань і про захист урожаю. Яблука дуже гниють, як запобігти цьому? Плодова гниль на плодах розвивається у місцях ушкодження шкірки (механічно чи шкідниками) та внаслідок інфікування спорами гриба, збудника гнилей.

З шкідників найчастіше це буває яблунева плодохочка, для боротьби з якою пропалом червня — серпня слід виконати 3—4 оприскування з інтервалом 15—20 днів хіміпрепаратами. Є й біологічні препарати, які менш шкідливі.

Якщо в саду широкую гниль яблудка, а видимих ушкоджень немає, то на початку серпня і на початку вересня слід зробити два оприскування біопрепаратами на вибір. Тепер про те, як боротися з

№ 1. за січень 2025
Газета «Порадник господаря»

плодів і тільки тих сортів, що мають попит на зкорозинних ринках. Для цього застосовують сучасні науки й технічні досягнення, зокладаючи до виробництва наукових консультантів, та вкладають багато у технологію вирощування, яка не реалізує до

Передусім про яблуню треба знати таке. Сучасні саджанці складаються з двох частин: кореневої системи (підстава) і наземної частини — сорту (плодація). Підстава відповідає за силу росту — висоту й діаметр дерева. У промислових садах вико-

нюють 1200—1600 дерев на 1 га за середньої врожайності 30 кг плодів з дерева забезпечує 30—40 т/га. Для порівняння: карликовий сад забезпечує урожайність 40—60 т/га. Отож унікальна шпалера і краплинне зрошення можна тільки так.

Час копати картоплю

■ НАСТАЛА ПОРА ВИБРАТИ УРОЖАЙ "ДРУГОГО ХЛІБА", ЯК ЩЕ ЧАСТО НАЗИВАЮТЬ КАРТ

Докладніше про це в розмові з Михайлом Шевчуком, доктором сільськогосподарських наук, професором кафедри лісового і садово-паркового господарства біологічного факультету Волинського національного університету.

— Михайле Йосиповичу, городники радіють з гарного врожаю.
— Так, сучасні сорти і технології

№ 9. за вересень 2024
Газета «Порадник господаря»

стигlostі. Так можна навіть за несприятливих погодних умов виростити урожай. Вегетаційний період вирощування картоплі, залежно від груп стигlostі, триває в ранніх сортів з періодом від садіння до відмирання бадилля 80—100 днів; середньоранніх — 101—115; середньостиглих — 116—125; середньопізніх — 126—140 і пізніх — понад 140 днів.

— Що впливає на продуктивність висаджених бульб?
— Факторів впливу чимало. Важ-

відіграють погодні умовності формування вегетаси, сортова пластичність, стійкість картоплі до ураження хворобами та шкідниками. Важливе значення має використання сидератів. Вчені провели ряд досліджень і з'ясували, що найефективнішою сидератною культурою для бульби є озиме жито. Річ у тім, що ця культура перешкоджає втратам вологи із ґрунту, живить його. Науковці дослідили: сидерати підвищують врожайність на 40—45 відсотків проти результатів, якщо добрива не вносити.

Закінчення на стор. 7

№ 10, за жовтень 2024
Газета «Порадник господаря»

Як виростити сад, щоб гарний урожай мати

Мабуть, неможливо знайти сад, в якому б не росла яблуня. Однак досить часто садівники-початківці не приділяють належної уваги її догляду. Тож докладно про це в розмові з Михайлом Шевчуком, доктором сільськогосподарських наук, професором Волинського національного університету імені Лесі Українки.

— Передусім розкажіть, що потрібно яблуням улітку?

— Поливання, внесення добрив, захист від шкідників та хвороб, а в окремих випадках і літнє обрізання. Наприкінці літа зазвичай настає суха погода, а останніми роками навіть спекотна, тож дерева потребують вологи. Яблуні в цей період потрібне часте поливання: від 30 до 50 літрів води — якщо дерево доросле і 10 — 20 — якщо молоде. Поливають не під стовбур, а на площу крони, де частина коре-

невої системи, яка засвоює вологу, найбільша. Хочу наголосити, що не варто боятися, мовляв, води забагато. Річ у тім, що дерево візьме її стільки, скільки йому потрібно. Ідеально, коли вода подається через систему крапельного поливання. Важливо пам'ятати: тривала посуха небезпечна тим, що сповільнюються обмінні процеси і засвоєння поживних речовин, що часто призводить до передчасного опадання плодів.

— Чи потребують дерева внесення добрив?

— Так, яблуні найбільше потребують поживних речовин у період формування плодів. Восени в пристовбурну частину вносять фосфорно-калійні добрива, які забезпечать кращу перезимівлю, а весною — азотні для наростання листової поверхні. Як варіант, можна 10 грамів нітрамофоски, 3 грами гумату натрію розчинити в 10 літрах води. Для дорослого дерева знадобиться 30 літрів такого розчину, а для молодого — від 10 до 15.

Гарний ефект дає поливання настоєм перегною. Саме перегною, а не гною. Готують його у співвідношенні один до десяти-

Фот. автор

совувати інсектициди. Однак наголошую, що застосовувати їх можна тоді, коли на деревах починають зав'язуватися плоди. Стосовно народних засобів, то для боротьби із шкідниками (однак лише тоді, коли вони тільки-но з'явилися) варто приготувати настій попелу. Потрібно 400 грамів просіяного попелу з деревини листяних порід дерев покласти у посудину і лити 10 літрів води. Ретельно перемішати і залишити на добу. Час від часу рідину перемішувати. Тоді прощити, додати 50 мілілітрів

Гарний ефект дає поливання настоєм перегною. Саме перегною, а не гною. Готують його у співвідношенні один до десяти.

рідкого мила і ще 10 літрів води. Ретельно перемішати і рясно обприскати дерева.

— Наскільки виправдане літнє обрізання?

— Останніми роками влітку частина садівників-амато-

рів проводять коригування крони, видаляючи вовчки та паго-ни, які її загущують і забирають ті корисні речовини, які могли б забрати плодоносні. Освітлення крони сприяє кращому закладанню плодкових бруньок наступного врожаю, плоди поточного року солодші, з краще вираженим смаком. Шоло зрізів, то коли діаметр зрізу 2 і більше сантиметрів, то його слід обробити садовим варом. Також влітку можна проводити окулірування за кору або шеплення шитком із брунькою на молодих деревах.

— Як виростити плоди великі, з характерним для сорту виглядом?

— При промислового вирощування проводять механізоване обрізання і видалення квіток у період квітнення і формування зав'язі. В аматорському садівництві найчастіше практикують видалення плодів після природного осигнання зав'язі. Треба пам'ятати, що для формування одного стандартного яблука рослині потрібно мати до 3 квадратних метрів листової поверхні. Якщо плодів багато, вони будуть дрібні.

Олеся МАКСИМЕЦЬ